

Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3

OPONENTNÍ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Téma: Rodinné podnikání v ČR

Autorka: Ing. Naděžda Petrů, Ph.D.

Oponent: doc. Ing. Ondřej Dvouletý, Ph.D., MSc.

Předložená habilitační práce je předkládána formou písemné práce, která se skládá celkem ze 193 stran, 42 tabulek, 23 obrázků a 8 příloh. Předkládaná práce prohlubuje poznatky v oblasti rodinného podnikání, které představuje specifický typ podnikatelské aktivity. Práce rozšiřuje dosavadní stav poznání o rodinném podnikání a přináší nové poznatky a empirická zjištění z českých rodinných firem. Zvolené téma lze považovat za velice vhodné a aktuální zejména v kontextu nezbytné generační obměny v řízení rodinných podniků, ale také s ohledem na to, že rodinné podniky tvoří významnou část české podnikatelské aktivity.

Stanovení cílů a míra jejich naplnění

Práce si kladla za cíl rozšířit existující poznatky o českém rodinném podnikání zejména o podrobnější vhled do problematiky řízení marketingu a řízení značky, vlivu generací (a jejich počtu) na aktivity spojené se vstupem rodinného podniku na zahraniční trhy, výskytu konkrétních faktorů socio-emocionálního bohatství a přístupu generací k preferenci užití cizího a vlastního kapitálu. Každému z těchto výzkumných témat je věnovaná samostatná kapitola práce (viz Kapitoly 4 až 7), která dále obsahuje dílčí výzkumné otázky a v některých případech i verifikovatelné hypotézy. Je třeba podotknout, že zaměření práce na všechny výše uvedené oblasti je poměrně ambiciózní z hlediska rozsahu, nicméně habilitantce se podle mého názoru podařilo práci rozložit adekvátně tak, aby všem z těchto oblastí byl věnován dostatečný prostor. Autorka na konci každé kapitoly věnované dané oblasti shrnuje hlavní závěry, vyhodnocuje míru zodpovězení výzkumných otázek a diskutuje limity realizovaného výzkumu. Dále je třeba zmínit skutečnost, že se autorka snaží vhodně hledat mezi jednotlivými tematickými oblastmi

Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3

souvislosti a navzájem propojovat zjištěné poznatky z jednotlivých výzkumných témat. Celkově lze konstatovat, že se autorce hlavní cíl práce podařilo naplnit.

Způsob zpracování práce a použité metody

Jednotlivé části habilitační práce na sebe logicky navazují a vychází z konceptu „DNA rodinné firmy“, kterým se autorka inspirovala v článku Everta a kol. (2015), který byl publikován v prestižním mezinárodním vědeckém časopise *Family Business Review*. Oceňuji, že habilitantka při psaní práce využívala širokou paletu informačních zdrojů, které zahrnovaly jednak tuzemské odborné studie, reporty a výzkumné zprávy, ale i klíčové poznatky ze světových špičkových časopisů, jako je *Family Business Review*, *Entrepreneurship Theory and Practice*, nebo *Journal of Small Business Management*.

Habilitantka nejprve vymezuje rodinné podnikání v širších souvislostech, poukazuje na pozitivní vliv rodinného podnikání na regionální i socio-ekonomický rozvoj zemí a zdůrazňuje význam tohoto segmentu v rámci celkové podnikatelské aktivity. Dále se autorka věnuje průzkumu současného stavu poznání ve vybraných postkomunistických zemích, kdy v databázi ProQuest a Google Scholar (zde ale pouze za účelem zobrazení počtu výsledků) hledá pro vybrané státy (Polsko, Slovensko, Maďarsko, Bulharsko, Česká republika) dosud publikované recenzované stati a následně shrnuje současný stav poznání v jednotlivých zemích. Tímto způsobem autorka shrnula celkem 39 článků. Není ale jasné, co vedlo autorku k vyhledávání právě v databázi ProQuest a jakým způsobem byly dále vyhledávané články selektovány, neboť čísla uvedená v habilitační práci nereflktují skutečné výskyty článků v databázi. Například na str. 25 autorka uvádí, že při zadání hesla „family business in Poland“ databáze ProQuest u vědeckých recenzovaných textů vrátila 7 výsledků. Když jsem ale toto heslo zadal do databáze dne 4. 1. 2020 a omezil výsledek vyhledávání pouze na recenzovaná periodika s dostupným plným textem, tak jsem obdržel celkem 27 389 výsledků. Dále by bylo vhodné vysvětlit, proč autorka neprovedla vyhledávání raději v citačních rejstřících Scopus a Web of Science, které na indexovaná periodika kladou náročnější kvalitativní požadavky.

Vysoká škola ekonomická v Praze

nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3

Habilitační práce pokračuje komplexnějším a podrobnějším vhladem do problematiky rodinných podniků v České republice. Autorka v ní velice vhodně a uceleně rekapituluje význam ukotvení definice rodinného podnikání. Pozitivně hodnotím například velice ilustrativní časovou osu prezentovanou na str. 59, která končí usnesením Vlády České republiky rozšiřujícím stávající definici rodinného podnikání. V navazující části práce autorka představuje výzkumný soubor českých rodinných podniků, který obsahuje data o 3 929 firmách, a který vychází z databáze Vysoké školy finanční a správní (VŠFS). Ačkoli databáze poskytuje velice důležité a unikátní informace o rodinných podnicích, bylo by vhodné podrobněji vysvětlit způsob a okolnosti, za jakých vznikala, aby bylo možné kriticky diskutovat její reprezentativitu a robustnost s ohledem na populaci českých podnikatelských subjektů. V práci je pouze uveden výčet zdrojů dat, nicméně již není přesně stanoveno, jakým způsobem data byla sbírána a jakým způsobem byla zajištěna jejich časová kontinuita a spolehlivost. Autorka dále (str. 65) vychází z údajů organizace European family businesses a uvažuje, že rodinné podniky v České republice představovaly 87 % všech podnikatelských subjektů, tedy 2 214 279 v roce 2019. Tuto kvantitativní úvahu ale nepovažuji za příliš spolehlivou, neboť ze studia české podnikatelské aktivity víme, že významná proporce registrovaných podnikatelských subjektů nevykazuje žádnou aktivitu a navíc, největší podíl subjektů tvoří podnikatelé a OSVČ bez zaměstnanců (viz například data z Českého statistického úřadu). Podíváme-li se na data z Českého statistického úřadu, tak ke 31. 12. 2019 byla aktivita zjištěna pouze u 1 530 749 subjektů, z čehož 1 239 241 subjektů nemělo žádné zaměstnance, nebo je neuvedly. S ohledem na tato čísla by měl být odhadovaný počet rodinných podniků uvedený autorkou podroben revizi.

Autorka pokračuje představením výzkumných aktivit pro jednotlivé dílčí celky, které tvoří hlavní část habilitační práce. Pro každý z tematických celků (Řízení RP v oblasti marketingu, řízení značky; Vliv počtu generací v managementu RP na výběr teritoria při vstupu RP na zahraniční trhy; SEW českých rodinných podniků; Mezigenerační přístup k financování RP, preference užití cizího a vlastního kapitálu) pečlivě představuje nejprve teoretická východiska ukotvená v mezinárodní odborné literatuře a vztahuje je na podmínky tuzemských rodinných podniků. Dále stanovuje dílčí cíle, použité metody, zdroje dat a představuje výsledky výzkumu,

Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3

kteřé jsou formulovány do praktických implikací pro jednotlivé stakeholdery. Pozitivně hodnotím především snadnou orientaci v textu a opakující se strukturu, která umožní čtenáři získat klíčové informace. Metodologicky je tato část postavena na kvantitativním porovnání rodinných a nerodinných podniků pocházejících z databáze VŠFS (období let 2016 až 2019, nejvyšší počet pozorování = 2 416 subjektů s ohledem na danou tematickou oblast) za pomoci vybraných statistických metod (např. kontingenčních tabulek, testů chí-kvadrátu, výpočtu korelačních koeficientů a Cramerových V). Druhým zdrojem dat byla pak sekundární analýza informací, které vyplňovaly účastníci soutěže Equa bank Rodinná firma roku (ročníky 2018 a 2019), kterou každoročně organizuje Asociace malého a středního podnikání České republiky. Pro analýzu těchto dat autorka práce využila kvantitativní obsahovou analýzu kódovaných dat. Tento datový soubor obsahoval informace celkem o 1 270 podnikatelských subjektech. Rád bych na tomto místě vyzdvihl autorčino úsilí vhodně kombinovat informace z širokého spektra dostupných zdrojů dat o podnikatelských subjektech a také její snahu o zapojení četných statistických metod pro ověření empirické platnosti stanovených hypotéz. Autorčino využití analyticko-statistických metod a interpretace získaných výsledků je v souladu s metodologickými standardy pro využití metod aplikované statistiky.

Na závěr autorka shrnuje provázanost jednotlivých tematických celků a diskutuje možnosti pro navazující výzkum. Autorka například zdůrazňuje potřebu většího zapojení rodinných podniků do Registru rodinných podniků, což by umožnilo v budoucnu snáze identifikovat rodinné podniky ve výzkumných aktivitách a porozumět lépe jejich specifickému postavení v českém podnikatelském ekosystému.

Vědecký přínos a originalita práce

Habilitační práce Ing. Naděždy Petřů, Ph.D. je originální. Prohlubuje současný stav poznání v oblasti českých rodinných podniků o čemž svědčí i to, že části habilitační práce již byly publikovány ve vědeckých recenzovaných časopisech. Je patrné, že se autorka problematice rodinných podniků věnuje systematicky a dlouhodobě. Aktivně tematickou oblast rozvíjí

Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3

v součinnosti s klíčovými stakeholdery působícími na trhu, jako jsou vládní i nevládní organizace a tvůrci politik podpory podnikání. Za inspirující považuji i představení příběhů úspěšných českých rodinných podniků, což umožňuje lépe pochopit faktory determinující úspěšný rodinný podnik. Předložená habilitační práce představuje dobrý základ pro budoucí výzkumné aktivity habilitantky.

Formální zpracování

Formální úprava práce je na dobré úrovni, ojedinělé překlepy nenarušují porozumění textu a celistvost práce. Autorka by mohla sjednotit využívání zkratk „et al.“ a „a kol.“, a je třeba zmínit i špatnou kvalitu některých grafických výstupů, například Přílohy F. V některých částech by bylo vhodné přesněji citovat původní zdroje a doplnit rozsáhlejší citace (např. str. 22, 99) i o čísla stran. V několika případech naopak autorka nadbytečně do textu vkládá plné citace (např. str. 99), i když by stačilo uvést odkaz na autory a plný zdroj v seznamu literatury.

Závěrečné zhodnocení

Na základě podrobného prostudování předložené habilitační práce Ing. Naděždy Petřů, Ph.D., konstatuji, že i přes výše uvedené nesrovnalosti a nedostatky, práce splňuje požadavky kladené na habilitační práce v oboru Podniková ekonomika a management.

Doporučuji proto tuto práci k obhajobě před vědeckou radou Ekonomické fakulty, Technické univerzity v Liberci a v případě úspěšné obhajoby udělení vědeckopedagogické hodnosti „docent“ v oboru Podniková ekonomika a management.

Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3

Při obhajobě navrhuji diskusi nad následujícími otázkami:

1. V čem spatřujete hlavní výhody použití celonárodní značky Rodinný podnik Česká republika a jak by tvůrci politik podpory podnikání mohly motivovat české rodinné firmy k jejímu čtenějšímu využívání?
2. Jakými pokročilejšími výzkumnými metodami byste mohla existující datové soubory ještě jednou zanalyzovat a získat tak robustnější statistické odhady, u kterých by byly výsledky kontrolovány i o charakteristiky podniků, například při porovnávání ukazatelů rodinných a nerodinných podniků?
3. Pokuste se na základě dostupných dat o ekonomicky aktivních subjektech více číselně zpřesnit zastoupení rodinných podniků v české podnikatelské aktivitě.
4. Diskutujte více i možné negativní aspekty zapojení rodinných příslušníků do podnikání. Může existovat negativní souvislost mezi rodinnou pohodou, hezkými mezilidskými vztahy a ekonomickou výkonností rodinného podniku?

V Praze dne 5. 1. 2021

doc. Ing. Ondřej Dvouletý, Ph.D., MSc.

Katedra podnikání, Vysoká škola ekonomická v Praze

E-mail: ondrej.dvoulety@vse.cz